

ведению характерны абстрактность описания правовых категорий, отсутствие четких и понятных для школьников жизненных ориентиров, ясных моделей правопослушного поведения и решения проблем законопослушным способом. В учреждениях высшего образования правовому образованию и воспитанию уделяется еще меньше внимания. Так, образовательный стандарт «Высшее образование. Первая ступень. Цикл социально-гуманитарных дисциплин», а также типовые учебные программы соответствующего цикла не предусматривают изучения тем правовоспитывающего характера.

Одна из острейших проблем, влияющая на состояние правового воспитания и, как следствие, криминогенную обстановку в стране, – кризис института семьи. В белорусском обществе снижается количество зарегистрированных браков и укрепляется институт «гражданских», растет уровень расторжения браков и супружеская неверность. По данным Национального статистического комитета Республики Беларусь, на 1 тыс. жителей в 2015 г. браков приходилось 8,6, разводов – 3,5. При этом подростки из семей, где встречается супружеская неверность, в 10 раз (!) чаще становятся правонарушителями (А.Н. Павлухин, 2009). По данным Министерства образования Республики Беларусь, из более чем 21 тыс. детей-сирот 80 % – социальные, имеющие живых родителей; более 27 тыс. детей признаны проживающими в социально опасном положении, более 3 тыс. из них нуждаются в государственной защите. А ведь неблагополучная семья в 58,6 % случаев служит основным источником антиобщественного поведения ребенка (А.Н. Павлухин, 2009).

В стране один из самых высоких в мире уровней пьянства и алкоголизма. Подчеркнем, что алкоголизация подрастающего поколения начинается и продолжается в семье, где поддерживаются и культивируются алкогольные традиции общества.

Выполнение государственного заказа на формирование высокой правовой культуры населения предполагает разработку актуального содержания правового воспитания как важного ресурса по социальной профилактике правонарушений, выявления дефектов правосознания и причин противоправных отклонений в поведении. Знание дефектов правосознания необходимо для разработки комплекса дифференцированных психолого-педагогических задач правового воспитания, а также для определения эффективных средств информационно-педагогического воздействия, направленных на формирование правосознания личности нормоправной направленности и исправление правосознания личности противоправной направленности.

УДК 343.213.5

А.М. Сяргейчык

МЕТОДЫКА РАЗЛІКУ ПАКАРАННЯ ПРЫ ПРЫМЯНЕННІ ПРАПАРЦЫЯНАЛЬНАГА МЕТАДУ Ў РАМКАХ ПЕРАГЛЯДУ ПРЫГАВОРАЎ У СУВЯЗІ СА ЗМЯКЧЭННЕМ КАРАЛЬНАСЦІ ДЗЕІ

Прымяненне прапарцыянальнага метаду разліку пакарання пры пераглядзе прыгавораў у сувязі са змякчэннем каральнасці дзеі прадугледжвае наяўнасць пэўнай методыкі такога разліку.

Уяўляецца мэтазгодным наступны парадак разліку.

Для пачатку змадэлюем адпаведную сітуацыю. Напрыклад, асоба была асуджана па артыкуле КК, санкцыя якога прадугледжвала пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі ад 3 да 10 гадоў, і прыгаворана да 7 гадоў пазбаўлення волі. Затым увайшоў у сілу новы крымінальны закон, санкцыя якога прадугледжвае пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі ад 3 да 6 гадоў.

Знойдзем каэфіцыент зніжэння каральнасці дзеі (k), які абазначым як адносіны сумы максімальнай (M_2) і мінімальнай (m_2) меж пакарання, прадугледжаных санкцыяй артыкула новага закона, да сумы максімальнай (M_1) і мінімальнай (m_1) меж пакарання, прадугледжаных санкцыяй артыкула закона, які дзейнічаў раней:

$$k = (M_2 + m_2) : (M_1 + m_1).$$

Падставім адпаведныя значэнні, атрымаем (з акругленнем да сотых):

$$k = (6 + 3) : (10 + 3) = 0,69.$$

Дакладнасць акруглення ў дадзеным выпадку можа быць любой, але не ніжэй за акругленне да дзясятых, таму што пры разліку каэфіцыента зніжэння каральнасці дзеі адносіны сумы меж пакарання новага крымінальнага закона да сумы меж пакарання крымінальнага закона, які дзейнічаў раней, будуць роўныя адносінам шукаемага каэфіцыента да адзінкі. Прымаючы ж пад увагу тое, што першая з названых велічынь будзе па вызначэнню меншая за другую, акругленне шукаемага каэфіцыента да адзінак дасць адно з двух значэнняў: 0 або 1, якія ў разглядаемым намі выпадку непрыдатныя да выкарыстання, таму што не адлюстроўваюць ступені змены разглядаемых велічынь адна адносна другой. Акругленне да сотых падаецца ў дадзеным выпадку найбольш мэтазгодным, таму што множанне шукаемага каэфіцыента на 100 дасць працэнтныя суадносіны параўноўваемых велічынь, акругленыя да цэлых.

Вызначаць пакаранне, якое павінна быць прызначана асобе ў рамках перагляду прыгавору ў сувязі са змякчэннем каральнасці дзеі, будзем па формуле

$$p_2 = k \cdot p_1,$$

дзе p_2 – пакаранне, якое павінна быць прызначана асобе ў рамках перагляду прыгавору ў сувязі са змякчэннем каральнасці дзеі; p_1 – раней прызначаны пакаранне.

Падставім адпаведныя значэнні, атрымаем (з акругленнем да дзясятых):

$$p_2 = 0,69 \cdot 7 = 4,8.$$

Такім чынам, атрымалі 4,8 года пазбаўлення волі.

Прывядзём атрыманае значэнне ў адпаведнасць з арт. 76 КК.

Згодна з арт. 76 КК тэрміны пазбаўлення права займаць пэўныя пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, папраўчых работ, абмежавання па ваеннай службе, арышту, абмежавання волі, пазбаўлення волі вылічваюцца у месяцах і гадах, а грамадскіх работ – у гадзінах. Пры замене або складанні пакаранняў тэрміны могуць вылічвацца таксама і ў днях.

Інакш кажучы, з вышэйпералічаных відаў пакаранняў толькі для грамадскіх работ прадугледжана адна адзінка вылічэння – гадзіна. У сувязі з гэтым для дадзенага віду пакарання разлік можа рабіцца з акругленнем шукаемага значэння да цэлых.

Для пазбаўлення права займаць пэўныя пасады або займацца пэўнай дзейнасцю, папраўчых работ, абмежавання па ваеннай службе, арышту, абмежавання волі, пазбаўлення волі такіх адзінак тры: год, месяц, дзень. Зыходзячы з гэтага вышэй намі было прапанавана акругленне шукаемага значэння менавіта да дзясятых, што дазваляе дакладна разлічыць тэрмін пакарання, якое падлягае прызначэнню, да дзён без неабходнасці звяртацца да далейшых акругленняў.

У разглядаемым выпадку маем 4 поўныя гады і 0,8 года. У годзе 12 месяцаў. Памнажаем 0,8 на 12, атрымліваем 9,6. Гэта значыць, што асобе павінна быць прызначана пакаранне, роўнае 4 гадам і 9,6 месяца пазбаўлення волі. У значэнні месяцаў таксама маецца дробавая частка. Такім чынам, неабходна разлічыць колькасць дзён, якія складаюць 0,6 месяца. Памножым 0,6 на 30 (сярэдня колькасць дзён у месяцы). Атрымаем 18 дзён. Па прычыне таго, што пры вылічэнні месяцаў і дзён мы не прымяняем аперацыю дзялення, а колькасць дзён у месяцы роўная двухзначнаму ліку, які заканчваецца на 0, пры акругленні зыходнага значэння да дзясятых пры вызначэнні пакарання, якое падлягае прызначэнню, мы заўсёды атрымаем цэлую колькасць дзён.

Такім чынам, асобе ў разглядаемым намі выпадку павінна быць прызначана наступнае пакаранне: 4 гады 9 месяцаў і 18 дзён пазбаўлення волі. Натуральна, з гэтага тэрміну неабходна адняць тэрмін фактычна адбытага асобай пакарання.

Адзначым, што мы выкарыстоўвалі ў дадзеным выпадку метады прапарцыянальнага разліку ў адносінах да медыяна (сярэдніх узважаных) старой і новай санкцый. Існуе і іншы метады прапарцыянальнага разліку прызначаемага пакарання, які заключаецца ў нарміраванні інтэрвалаў адпаведных значэнняў. Названы метады варта прызнаць больш універсальным і ўдалым з матэматычнага пункту гледжання, таму што прызначаемае пакаранне заўсёды застаецца ў межах санкцый новага крымінальнага закона і ні пры якіх велічынях не перавысіць максімальнай мяжы яго санкцыі. Аднак такое перавышэнне магчыма толькі ў выпадку радыкальных змен меж пакарання пры першапачатковым прызначаным пакаранні, роўным альбо бліжэй да максімальнай мяжы пакарання паводле старога закона. Напрыклад, максімальная мяжа пакарання скарачана з 25 да 5 гадоў пазбаўлення волі, мінімальная – з 8 да 2 гадоў пры першапачаткова прызначаным пакаранні, роўным 24 гадам пазбаўлення волі. Аналіз змяненняў беларускага крымінальнага заканадаўства за перыяд з 2001 да 2017 г. паказвае, што такія радыкальныя змены для яго нехарактэрныя, таму дадзены недахоп прапанаванага намі метады разліку можна не ўлічваць. Акрамя таго, метады нарміравання інтэрвалаў прадугледжвае выкарыстанне грувасткай формулы вылічэнняў, слоўнае прадстаўленне якой у тэксце крымінальнага закона ўяўляецца даволі складаным.

Прапанаваны метады разліку пакарання, якое падлягае прызначэнню пры пераглядзе прыговораў у сувязі са змякчэннем каральнасці дзеі, дазваляе істотна аптымізаваць працэс прыняцця судовых рашэнняў.

УДК 343.4

Т.Г. Терещенко

ЭТИЧЕСКИЙ КОДЕКС ПОВЕДЕНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ СИСТЕМЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ

Моральные принципы и правила поведения пронизывают все сферы общественных отношений. Общеизвестно, что нормы права, т. е. установленные (директивные) и обязательные для исполнения требования, облеченные в законы, декреты, указы и т. п., не способны регулировать абсолютно все жизненные ситуации. Это и не удивительно, поскольку право воздействует лишь на ту часть общественных отношений, которые имеют базисное значение для общества, в силу чего нуждаются в особой охране со стороны государства. Все иные виды отношений остаются свободными от правового воздействия и могут регулироваться этическими правилами поведения, основанными на моральных принципах.

Деятельность государственных должностных, приравненных к ним лиц, иностранных должностных лиц подробно регламентирована нормами права, в том числе и антикоррупционного законодательства. Тем не менее и сфера принятия управленческих решений не свободна от этических стандартов, которые основываются прежде всего на нравственно-психологических свойствах личности должностного лица. К данным признакам относятся уровень развития его нравственности и интеллекта, сила воли, степень уравновешенности при принятии решений, а также характер взаимоотношений с коллегами, подчиненными.

Должный уровень развития этих признаков является надежным гарантом антикоррупционного поведения, поскольку перед нами предстает честный и порядочный человек, уважительно относящийся к своим должностным обязанностям и коллегам по службе. Правовую основу для закрепления данных морально-нравственных признаков традиционно представляют своды правил поведения. Истории известны религиозные кодексы (например, десять заповедей буддизма, семь законов потомков Ноя), профессиональные кодексы поведения (например, клятва Гиппократ, Бусидо) и корпоративные кодексы (например, моральный кодекс строителя коммунизма). Несмотря на их деление по принципу регулирования той или иной сферы деятельности, все они основаны на моральных принципах, в основе которых лежит понимание достойного поведения лица в соответствии с моралью данного сообщества.

Применительно к деятельности должностных лиц в Республике Беларусь и тем требованиям, которые к ним предъявляются с позиции морально-этического аспекта, данная сфера достаточно подробно регламентирована. Например, отдельные положения Законов Республики Беларусь «О государственной службе в Республике Беларусь», «О борьбе с коррупцией» правил профессиональной деятельности адвокатов, медиаторов, лиц, оказывающих юридические услуги, занимающихся производством экспертиз, и т. д. предъявляют требования к этической составляющей. К тому же и мировому сообществу